

DE SKOR

VOGELWERKGROEP TEXEL

Jaargang 27, nummer 5, 2008

De Skor is een uitgave van de Vogelwerkgroep Texel en verschijnt 5x per jaar

Voorzitter

Bernard Spaans, Oesterstraat 27, 1794 AR Oosterend, 0222-318688

Algemeen secretaris

Vincent Stork, Stengweg 14, 1795 LG, De Cocksdorp, 0222-315140

Penningmeester

Rina Rood, De Dageraad 61, 1797 SK Den Hoorn, 0222-319429

Natuurhistorisch secretaris

Adriaan Dijkse, Rommelpot 7, 1797 RN Den Hoorn, 0222-319231

Excursies en lezingen

Klaas de Jong, Kikkertstraat 12, 1795 AD De Cocksdorp, 06-21809865

Vogelbeschermingszaken

Giel Witte, Noordwester 39, 1791 HE Den Burg, 0222-313895

Algemeen bestuurslid

Jan Driehuis, Nieuwlanderweg 72, 1793 EV De Waal, 0222-317927

Waarnemingen

Arend Wassink, Postweg 64, 1795 JR De Cocksdorp, 0222-311699

arendwassink@texel.com

Redactie

Andri Binsbergen, a.binsbergen@texel.com, Lieuwe Dijkse,
lieuwe.dijkse@elzenhout.nl, Klaas de Jong, nhdejong@gmail.com, Harm Jan
Kiewiet, kiewiet1@planet.nl

Ons adres is:

Vogelwerkgroep Texel
Stengweg 14, 1795 LG
De Cocksdorp
stork.eelman@tele2.nl

Onze website is:

www.vogelwerkgroeptexel.nl

Contributie en lidmaatschap

Girorekening 8417822, t.n.v. Vogelwerkgroep Texel te Den Burg

Lidmaatschap € 13,50,- per jaar

Gezinslidmaatschap € 15,- per jaar

Aanmelden bij Vincent Stork, stork.eelman@tele2.nl, 0222-315140

Tekening voorkant: Frits-Jan Maas

Van de redactie

“De wereld gaat om zeep, er gebeuren rare dingen rondom mij” zong Urbanus al jaren geleden. En sindsdien is er niets veranderd. Trouwens, in mijn geboortejahr was het al niet anders. In het ‘Gedenkboek Dr. Jac. P. Thijsse’, uitgegeven op 25 juli 1935 als speciaal nummer van het tijdschrift ‘De Levende Natuur’ ter gelegenheid van de 70^e verjaardag van Dr. Jac. P. Thijsse en het veertigjarig bestaan van het tijdschrift, schreef Jan Drijver, toenmalig secretaris van Natuurmonumenten: “Menigmaal zullen vogelvrienden zich in het begin van deze eeuw bezorgd hebben afgevraagd, of die en die vogelsoort op den duur wel voor Nederland behouden zou kunnen blijven.” De eeuw waarover hij het had, was de afgelopen eeuw. Hij had het dus over 100 jaar geleden. Er is niets veranderd! Als natuurbeschermer moet je vaststellen dat het proces van om zeep gaan nog steeds gaande is. Hoe lang hebben we op Texel nog Velduilen? Wanneer eindigt de achteruitgang van de Blauwe Kiekendief? Gelukkig zijn de Grote Sterns na jarenlange afwezigheid teruggekomen, maar zullen ze zich weten te handhaven? We doen toch als nooit te voren ons best de natuur te beschermen en voor voldoende leefgebieden voor vogels te zorgen? Onze kennis van allerlei vogels groeit alleen maar. We weten zo langzamerhand precies waar de schoen wringt als een vogelsoort in aantal achteruit gaat, maar toch slagen we er zelden in het tij te keren. Een paar successen zijn er wel, zoals de terugkeer van de Ooievaar en de spectaculaire groei van de populaties Kerkuilen, Haviken en Buizerds. Daar staat echter de achteruitgang van soorten als Grutto, Zomertaling, Watersnip, Kemphaan en nog een hele reeks andere soorten tegenover. Vaak liggen de belangrijkste oorzaken van de achteruitgang niet hier maar in gebieden in Afrika waar vogels overwinteren. Vandaar dat steeds meer samenwerking ontstaat tussen Europese en Afrikaanse natuurbeschermers. Een goede zaak, die het verdient gesteund te worden, bijvoorbeeld door lid te worden van Vogelbescherming Nederland.

Na deze hartenkreet even zakelijk: de redactie is vanaf dit nummer uitgebreid met Harm Jan Kiewiet. Wij hopen in de komende tijd wat vernieuwingen in te voeren en houden ons aanbevolen voor ideeën.

Andri Binsbergen

Van het bestuur

Als het een beetje meezit, blijft de sneeuwuil de rest van dit jaar op Texel. Deze prachtige vogel heeft ons eiland weer eens duidelijk op de kaart gezet, in ieder geval bij vogelminnend Nederland. Een mooie afsluiting van een toch wel roerig jaar voor de VWG. Het vangen en afmaken op Texel van duizenden Grauwe Ganzen in de ruitijd in juni heeft hier in belangrijke mate aan bijgedragen. De verhouding met Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten was hierdoor maandenlang verstoord, of op z'n minst sterk bekoeld. Pas op woensdag 10 december heeft er voor het eerst officieel overleg plaatsgevonden, voorgezeten door de burgemeester, tussen de VWG enerzijds en Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten anderzijds. De tijd heeft de wonden wat gedicht en we zijn in ieder geval weer 'on speaking terms' en dat is zonder meer positief. Echter, ook bij dit overleg kregen we geen duidelijke antwoorden op onze prangende vragen over deze zaak. Er bestaat in ieder geval zeker geen onderzoek dat aantoonde dat ganzen de weidevogelstand nadelig beïnvloeden of dat ganzen er de oorzaak van zijn dat orchideeën verwijnen. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat er helemaal geen effecten zullen zijn. Ieder dier heeft invloed op z'n omgeving, denk maar aan konijnen in de duinen, broedende zeevogels op een klein eiland, groot wild in Afrika, enzovoorts. Zo werkt dat nu eenmaal in de natuur. Verontrustend is dat met name Staatsbosbeheer vooral van de ganzen af lijkt te willen, omdat ze bang zijn dat bepaalde botanische natuurdoelen anders niet gehaald worden. Bij de gestelde natuurdoelen voor de Texelse natuurgebieden komen de vogels er blijkbaar karig van af. Ik zou zeggen, een zo volledig mogelijk ecosysteem behouden, met alles erop en eraan, dat zou het belangrijkste doel moeten zijn. Uiteraard is er ook over de nabije toekomst gesproken. Of er komend voorjaar weer gevangen gaat worden en of er andere maatregelen tegen de ganzen genomen gaan worden, daarover hadden Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en de ILG-commissie nog niet besloten. Echter **alle benodigde vergunningen** zullen aangevraagd worden... Ik vrees dat hiermee het laatste woord over de broedende Grauwe Ganzen nog niet gezegd is!

Als het goed is valt deze laatste Skor van 2008 nog voor de kerst op de deurmat. Dat geeft mij de gelegenheid om, namens het bestuur, alle leden en hun naasten hele fijne feestdagen toe te wensen, met hopelijk een beetje mooi weer en veel vogelkijkplezier!

Bernard Spaans

Voorzitter Vogelwerkgroep Texel

Agenda

Zaterdag 27 december: Eindejaarsexcursie onder leiding van Vincent. Verzamelen om 10.00 uur op het parkeerterrein bij paal 28. Deelname gratis, ook voor niet-leden. Wel graag opgeven bij Klaas (zie onderaan de agenda)

Zondag 28 december van 12 tot 13 uur: De 'vogel-aflevering' van de Natuurwijzer op Radio Texel met Andri Binsbergen en Klaas de Jong en om 12.30 uur 'Nieuws uit de Natuur' door Sytske en Adriaan Dijkse. Te beluisteren via <http://radiotexel.punt.nl/> of 106.1 fm

Zondag 4 januari: Jaarlijkse ganzenexcursie naar Friesland onder leiding van Bernard. Verzamelen op de eerste boot (van 8.00 uur). Benzinekosten worden verdeeld over de chauffeur en de meerrijders. Ook niet-leden zijn welkom. Opgeven bij Klaas en daarbij aangeven of je zelf wilt rijden of wilt meerijden.

Zaterdag 17 januari: Integrale wadvogeltelling. Tellers worden benaderd door Cor Smit. Als je een keer mee wilt helpen, neem dan contact op met Klaas.

Zaterdag 24 en zondag 25 januari: Nationale Tuinvogel Telling 2009. Vogelbescherming organiseert deze landelijke telling. Tel ook een uur in je eigen tuin en geef je resultaten door! Kijk op www.tuinvogeltelling.nl voor instructies.

Twee koolmezen op een 'zadencake' achter 'De Verrekieker' in De Cocksdorp (Foto René Pop)

Zaterdag 24 januari: Kinderactiviteit i.s.m. de Natuurstrûners van 13.30 tot 16 uur. Om 13.30 uur verzamelen bij De Verrekieker in De Cocksdorp (Kikkertstraat 42). Eerst maken we een wandeling naar het wad en de Volharding onder leiding van Gerrit & Klaas en daarna maken we wintervoeding voor de vogels in een ruimte achter De Verrekieker. Opgeven bij Klaas.

Zondag 25 januari: 'vogel-aflevering' van Natuurwijzer. Zie 28 december.

Zaterdag 14 februari: Ganzen- en zwanentelling. Tellers worden benaderd door Cor Smit. Als je een keer mee wilt helpen, neem dan contact op met Klaas.

Zaterdag 21 februari: Excursie over de zuidpunt onder leiding van Giel. Na een rondwandeling kijken we uit over de Mokbaai, die dan vanwege het opkomende water vol vogels zit. Niet-leden zijn welkom. Opgave niet nodig.

Zondag 22 februari: 'vogel-aflevering' van Natuurwijzer. Zie 28 december.

Zaterdag 14 maart: Ganzen- en zwanentelling. Tellers worden benaderd door Cor Smit. Als je een keer mee wilt helpen, neem dan contact op met Klaas.

Opgeven: Klaas de Jong nhdejong@gmail.com (bij voorkeur) of 06-21809865

OPROEP

**Vogelwerkgroep Texel zoekt een bevlogen
NESTKASTENCOÖRDINATOR
en enkele
NESTKASTENCONTROLEURS**

In de Dennen hangt een groot aantal nestkasten die aan het begin van het seizoen schoongemaakt en zo nodig gerepareerd zouden moeten worden. Tijdens het broedseizoen zou het interessant zijn om enkele keren een ronde te maken langs de kastjes om te kijken naar de broedresultaten. Hiervan zijn van vroegere jaren wel gegevens bekend, maar momenteel is er geen coördinator noch zijn er controleurs, waardoor er geen gegevens meer worden verzameld.

NB. de coördinator dient te rapporteren aan het bestuur en/of in de Skor over de nestkastcontroles uitgevoerd door de controleurs en/of hem/haar zelf. De tijdsbesteding voor beide functies is variabel en naar eigen inzicht. Belangstellenden kunnen zich melden bij Klaas (zie onder de Agenda).

Excursie zuidkant van Texel

Op 16 november verzamelden zich zo'n 25 vogelliefhebbers op het parkeerterreintje bij de Horsmeertjes. De aanvangstijd was al om 9.30 uur vanwege het tijdstip van hoogwater. Er stond een vrij straffe westenwind, maar er scheen een lekker zonnetje bij. Prachtig weer dus voor een rondwandeling. Door diezelfde straffe westenwind stond het water in de Mokbaai vrij hoog, zodat de meeste steltlopers in de hoge vegetatie of op de Hors zaten. Er waren toch nog wel een aantal Wulpen, Goudplevieren, Tureluurs en Steenlopers te bewonderen. Ook vloog er een Blauwe Kiek over op jacht naar prooi. Achter het militaire kamp vlogen grote groepen Rosse Grutto's rond, dus maar snel die kant op. In het diepere deel van de Mokbaai zwommen flink wat Brilduikers,

Futen, Dodaarsjes, Kuifeenden en Eiders rond. Langs het paadje naar de Vliegbol deden de Kramsvogels, Merels en Koperwieken zich tegoed aan de laatste duindoorns. Op de Hors aangekomen zagen we gelijk al flinke groepen Bontjes, Zilverplevieren, Rosse Grutto's en Kanoeten.

Lekker tegen de wind op de Hors

Foto Giel Witte

Ook werden nog een aantal late Bontbekplevieren gespot. Langs de nieuwe duintjes op de Hors was van alles aangespoeld. Er lag vooral veel Riemwier, maar er werd ook een trosje haaieneieren gevonden. De laatste Zeeraket stond nog tamelijk uitbundig te bloeien en ook de Zeewolfsmelk was er te vinden. Nabij het pad van de Horsmeertjes werden nog drie Sneeuwgorzen waargenomen, die kennelijk foerageerden op Helmgras of Biestarwegras. Op de Horsmeertjes troffen we grote aantallen eenden aan. Vooral Smienten, maar ook Tafeleenden, Kuifeenden en Wilde eenden. Om even na 12 uur kwamen we weer bij het parkeerterrein aan en ging iedereen met een goed gevoel en een frisse neus weer naar huis.

Giel Witte

Huiszwaluw en Gierzwaluw in 2008

Huiszwaluw

Er lijkt een einde gekomen te zijn aan de groei van de Huiszwaluw-populatie op Texel. De laatste vier jaren nam het aantal steeds toe tot het recordaantal van 192 nesten in 2007. Een groei met 140% in 7 jaar. Nu lijkt de stand gestabiliseerd. We moeten er wel bij zeggen dat kleine en/of nieuwe vestigingen in het buitengebied vrij gemakkelijk over het hoofd worden gezien en dat de Polder Eierland niet uitputtend is onderzocht. Over de toekomst valt natuurlijk niets te zeggen. Dat hangt van zoveel factoren af. Maar het lijkt of er nog veel meer plaats is op Texel. Althans in de eerste helft van de jaren zeventig werden er ruim boven de 200 paren geteld met een top van rond de 325 in 1974.

In de tabel het populatieverloop sinds 2000 en de procentuele groei per jaar.

Jaar	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Aantal nesten	75-80	80	84	79	95	152	167	192	191
% toe-/afname		0	+5%	min 2%	+20%	+60%	+9,9%	+15%	min 0,5%
Van jaar op jaar									

Het aantal in de 'topdorpen' Oosterend en De Waal, in beide plaatsen vorig jaar 44 nesten, nam iets af. Nu 42 in Oosterend en 37 De Waal. Het aantal in Bargaen groeide echter en daardoor bleef het totaal in en rond De Waal precies gelijk: 54 nesten. In Oudeschild broedden 3 paren minder, maar in Den Hoorn 5 paren meer. Daarmee heeft dit laatste dorp De Waal dus van de tweede plaats verdrongen, in ieder geval wat aantallen Huiszwaluwen betreft.

In Den Hoorn werden twee paren in kunstnesten vastgesteld. Dat is hier eigenlijk een uitzondering. Het toont wel aan dat kunstnesten, mits op een aantrekkelijke plaats opgehangen, wel kunnen werken!

Het vaste paar langs het Schilderend in Den Burg was weer present. Nu werd er ook genesteld aan een huis op de kruising Beatrixlaan-Keesomlaan. Wie weet gaat de soort het dorp in de komende jaren 'terugveroveren'. In het verleden broedde er tenminste een tiental paartjes in de Kogerstraat en de Schoonoordsingel.

Behalve de kolonie in Bargaen zijn er nog steeds geen grote buitengebied- of boerderijkolonies. In datzelfde verleden, begin jaren zeventig van de vorige eeuw, broedde meer dan de helft van alle Huiszwaluwen buiten de dorpen.

Gierzwaluw

Ook de Gierzwaluw, die niet in alle dorpen consequent geteld wordt, lijkt iets in aantal te zijn verminderd. In Den Burg 11 paren (vorig jaar 14) en in De Waal 3 of 4 (vorig jaar 6). Bovendien tenminste 2 paren in Oosterend en ook 2 paren in Den Hoorn. Vanuit Oudeschild geen berichten.

Ten slotte: de tellers en een oproep

Gegevens werden verkregen van: Jan van Dijk, Pieter Duin, Marcel Groenendaal, Klaas de Jong, Dirk Maas, Vincent Stork, Jan Witte, Hans Witte en schrijver dezes.

De oproep behelst (natuurlijk) de vraag nesten van Huiszwaluwen buiten de dorpen toch vooral door te geven. Zoals al gezegd, er kunnen overal enkelingen of kleine vestigingen voorkomen.

Gierzwaluwen zijn zelfs in de dorpen lastig te traceren. Zie je er een onder de pannen verdwijnen, geef plaats, straat en huisnummer door. Ook oude gegevens zijn bruikbaar.

Adriaan Dijkse

Strandbroeders op Texel in 2008

De eerste waarnemingen van Dwergsterns in 2008 dateren van 14 april. Op de 16^e werden ze ook al bij Ottersaat gezien. Hier begonnen al erg vroeg 3 paartjes te broeden. Ook bij het strandje van de Volharding werden al aardig wat exx. geteld. Begin mei zaten er 35 stuks. De grote groep arriveerde na de eerste week van mei op de Hors. Bij paal 6 zaten ca 135 exx. op een schelpenbank ruim 200 meter zeewaarts van de locatie waar ze in de jaren 90 gebroed hadden. De bank was niet hoog genoeg om tijdens flink hoog water droge voeten te houden. Er begonnen toch wat vogels te baltsen. Voor hen was hij blijkbaar hoog genoeg. Al snel begonnen ook bij paal 7.5 vogels te nestelen. De plaats lag ca 300m noordelijk van de locatie van 2007. Deze bank lag redelijk hoog, ongeveer een halve meter boven het normale hoog water. De twee locaties zijn zo snel mogelijk afgezet op de beproefde methode met palen en nylontouw. Eind mei kwam er weer een nieuwe kolonie bij. Ook in de buurt van 7.5, maar dan tegen de duinvoet. Hier groeit veel Zeepostelein en Biestarwegras. Het is daar ook veel hoger, zodat deze vogels zich over het hoge water geen zorgen hoefden te maken. Half juni werden bij paal 6 43 paartjes geteld. In de groep bij paal 7.5 30 paar en bij de duinvoet nog eens 9. Dit maakt samen 82 paar. Ook op de Razende Bol werd door de bemanning van de Phoca weer een flinke groep Dwergsterns gezien. De schatting was zo'n 20 paartjes. Hier zijn verder geen gegevens van. In tegenstelling tot de vorige jaren kwam er geen zomerstormpje. Alleen op de laagste randen van de kolonie bij paal 6 zijn nog wat nesten weggespoeld. Deze vogels zijn later weer opnieuw begonnen. Door de sterke oostenwind was de Hors wel erg droog. Het stoof daardoor vaak heel erg, zodat het aantal broedende vogels slecht te tellen was. De Dwergsterns met hun jongen moeten wel erg stuifproof zijn om te kunnen overleven.

Nabij de Slufter zat begin mei ook een groepje Dwergsterns. Hiervan zijn maar een paar paartjes tot broeden gekomen. De groep van de Volharding is kennelijk voor het grootste deel naar de Vliehors verhuisd. Hier zijn 5 paartjes gaan nestelen. Deze hebben echter geen broedresultaat gehad. Mogelijk zijn ze ook naar de Vliehors gegaan. In het Wagejot dit jaar geen Dwergsterns. In de Zandkes slecht 1 paartje. Het Ottersaat herbergde er dit jaar 3 en op het strandje nabij de NIOZ haven 2 paar samen met 2 Bontbekplevieren. Van deze soort waren de aantallen overal wat minder. Alleen het Wagejot was met 5 paar goed vertegenwoordigd.

Op de Hors werden ook weer 2 paartjes van de Strandplevier aangetroffen. Deze zeer schaarse vogel blijft gelukkig nog steeds met succes broeden. Er zijn minstens 4 vliegvlugge jongen gezien.

Schelpenbank bij paal 6

(Foto: Giel Witte)

Al met al kunnen we wel zeggen dat 2008 de boeken in kan als een goed broedjaar voor de Dwergsterns. Dit komt vooral doordat er geen zomerstorm geweest is. Er zijn redelijk wat vliegvlugge pullen geteld. In de kolonie nabij de duinvoet van paal 7.5 zaten veel pullen in de hoge vegetatie en waren dus moeilijk te tellen. Naar schatting zijn er toch wel 40-50 jongen uitgevlogen. Door het steeds verplaatsen van groepjes broedende Dwergsterns is het juiste aantal broedvogels erg moeilijk vast te stellen. In tabel 1 staat een overzicht van de paren die gebroed hebben of in ieder geval een poging gedaan hebben. Een woord van dank aan allen die meegeholpen hebben met het tellen en beschermen van de strandbroeders.

Namens deze vogels,

Giel Witte

Tabel 1. Overzicht van de verschillende broedlocaties

	Dwergstern	Bontbekplevier	Strandplevier
Hors paal 6	43	2	2
Hors paal 7.5	30	2	
Hors paal 7.5 duinvoet	9	1	
Hors overig		2	
Razende Bol	20	?	?
Strand paal 11		2	
Slufter	2-4	?	
Strand Volharding	5	2	
Schorren		2	
De Bol			
Wagejot		5	
Zandkes	1	1	
Ottersaat	3	2	
Westerkolk		1	
NIOZ strandje	2	2	
Totaal	115-117	23	2

Wad- en watervogeltellingen op Texel

1980-2007: de Wulp

De Wulp is de grootste steltloper van noordwest-Europa en is onmiskenbaar herkenbaar door zijn grootte, het grijsbruine verenkleed en de lange naar beneden gebogen snavel. De Wulp kan, met uitzondering van de iets kleinere Regenwulp en de vrijwel uitgestorven Dunbekwulp, met geen enkele andere steltloper worden verward. De soort broedt in heidevelden, hoogveengebieden, steppen en open moerasgebieden in gematigde en boreale klimaatzones, in een langgerekt gebied dat zich uitstrekt van Ierland in het westen tot ver in Aziatisch Rusland in het oosten. De Nederlandse broedvogel-populatie overwintert voornamelijk langs de kusten van Engeland en Frankrijk. De Nederlandse overwinteringsgebieden worden vooral bevolkt door Wulpen uit Zweden, Finland en noordwest-Rusland (Bijlsma *et al.* 2001).

Wulp

(Foto René Pop)

Voorkomen

Wulpen broedden vroeger alleen in hoogveengebieden, heidevelden en in de duinen maar zijn in Nederland na de grootschalige ontveningen in de 19e en 20e eeuw ook in de open ontginningslandschappen gaan broeden die ervoor in de plaats kwamen. Sinds de jaren '70 zijn Wulpen in toenemende mate ook gaan broeden in intensief bewerkte graslandgebieden (Bijlsma *et al.* 2001), vooral in oost- en zuid-Nederland (Hustings & Vergeer 2002). Buiten de broedtijd heeft de Wulp een voorkeur voor getijdengebieden zoals de Waddenzee en de Delta, maar de soort verblijft in deze tijd van het jaar ook langs meren, rivieren en plassen en in graslandgebieden, vooral in het westen van het land. In zachte winters gaat het om vele duizenden vogels. Alleen al in de Zaanstreek overwinterden in de jaren '90 3500-6000 Wulpen (Bijlsma *et al.* 2001).

De rustplaatsen (hoogwatervluchtplaatsen en slaapplekken) liggen voornamelijk op de kwelders of in oeverzones van plassen met slikken of ondiep water, soms ook in halfhoog gras of op kaal of kort begroeid bouwland. Wulpen overtijnen in compacte groepen. De hoogwatervluchtplaatsen liggen bij

voorkeur dichtbij de foerageergebieden (Kersten 1976), maar kunnen op meer dan 20 km afstand liggen. Dit geldt ook voor groepen rustende ruiende vogels (Gerritsen & Van Brederode 1981).

Voedsel

Het voedselbiotoop in getijdengebieden bestaat uit zandige en meer slikkige platen, de randen van mossel- en oesterbanken of op platen met veel geulen. 's Winters wordt ook vaak binnendijs gefoerageerd, vooral door mannetjes (Ens & Zwarts 1980). In getijdengebieden wordt ook 's nachts gefoerageerd. Het voedsel bestaat hier uit wormen, strandkrabben (vooral 's zomers) en andere kreeftachtigen, plaatselijk ook uit schelpdieren, soms zelfs grote Strandgapers. Sommige Wulpen verdedigen voedselterritoria. In het binnenland bestaat het voedsel uit regenwormen, emelten en andere ongewervelden, zoals kevers en pissebedden (Ens & Zwarts 1980).

Populatiegrootte

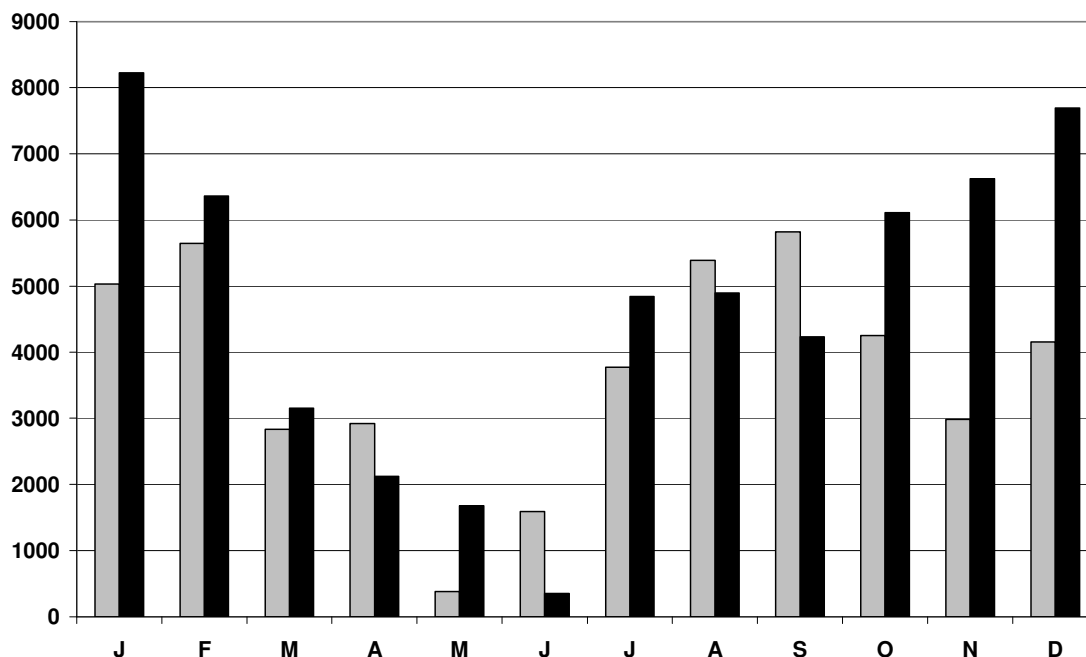
Van de 200.000-360.000 broedparen in Europa, inclusief 48.000-120.000 paren in Europees Rusland, broedden 6400-7400 paren in Nederland (BirdLife International 2004). De aantallen in Europa vertonen een dalende lijn. In Nederland waren rond 1950 naar schatting 2000-2500 paren aanwezig maar mogelijk is deze schatting te laag (Braaksma 1960). Het aantal broedparen in Nederland is geleidelijk gestegen van 3000 paren in 1973-77, naar 6500-8000 paren in 1979-85 en 6900 paren in 2002. De toename heeft dus vooral plaatsgevonden in de jaren '70. Daarna is sprake van een min of meer stabiel aantal. Het verschijnen van de Vos in de broedgebieden heeft vooralsnog wel effect op broedsucces, maar nog niet op aanwezigheid van broedparen (Hustings & Vergeer 2002). In Nederland nemen de aantallen in natuurgebieden af, die in agrarische gebieden nemen toe (Bijlsma *et al.* 2001). Het aantal broedparen in Nederland is ruim 2% van de Europese populatie. De Texelse broedvogelpopulatie bedraagt 150 paren (Dijksen 1996).

Van de 700.000-1.000.000 Wulpen die overwinteren in het gebied tussen west Europa, west Afrika en de Perzische Golf (Delany & Scott 2006) waren er in januari 2002 120.000 aanwezig in de Waddenzee (Van Roomen *et al.* 2004), 7000 in de Oosterschelde en 2000 in de Westerschelde (Berrevoets *et al.* 2003). Het totaal voor Nederland komt, inclusief de in het binnenland overwinterende exemplaren, overeen met zo'n 15-18% van de internationale populatie. Buiten de wintermaanden zijn grotere aantallen in Nederland aanwezig: in september 2005 werden 201.000 Wulpen in ons land geteld, het hoogste sinds het begin van de tellingen, ruim 30 jaren geleden (Van Roomen *et al.* 2007). Dit aantal komt overeen met ca. 24% van de vliegroutepulatie.

Fenologie

Het doortrekpatroon van de Wulp op Texel is weergegeven in Figuur 1. Hieruit is af te lezen dat de soort gedurende het hele jaar op Texel aanwezig is, maar dat er grote verschillen bestaan tussen de verschillende maanden. Tegelijk valt op dat de aantallen die werden geteld tussen 1980 en 1990 een ander verloop vertonen dan die tussen 1991 en 2007. In het eerste tijdsblok was sprake van een doortrekpiek in augustus-september en in februari, met een lager aantal

Figuur 1. De gemiddelde aantallen Wulpen op Texel per maand, uitgesplitst naar twee perioden. Met de grijze balken zijn de gemiddelde waarden voor de jaren 1980-1990 weergegeven, met de zwarte balken de gemiddelden voor 1991-2007

overwinteraars in de maanden oktober-januari. De aantallen suggereren dat er in de nazomer en vroege herfst een groep Wulpen aanwezig is die in oktober-november wegtrekt, waarna er in december weer andere Wulpen binnenkomen die hier blijven overwinteren. In de jaren na 1991 zien we een doortrekpiek in juli-september, gevolgd door een hoger aantal overwinteraars. In de maanden november en december is zelfs sprake van een verdubbeling van de aantallen.

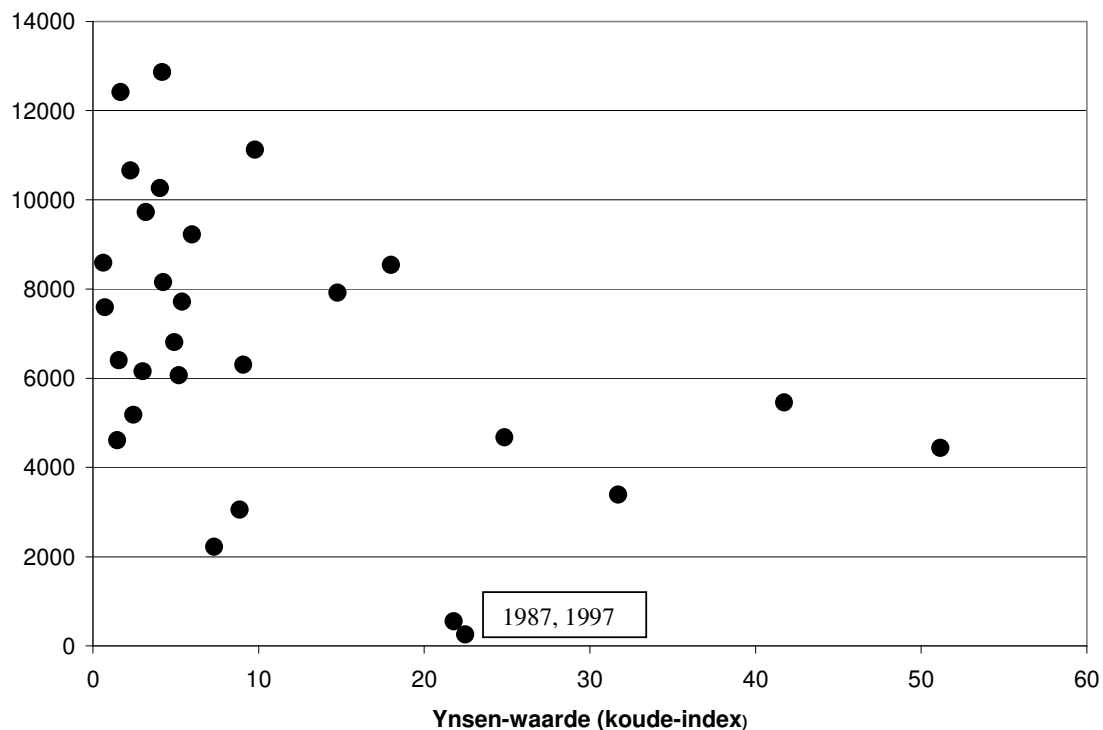
De Wulp is een winterharde soort. Ook bij strenge kou blijven grote aantallen op Texel aanwezig: de aantallen in strenge winters zijn maar weinig lager dan in zachte winters (Figuur 2). Alleen in januari 1987 en 1997 werden slechts enkele honderden exemplaren geteld, maar waarschijnlijk hebben toen grote groepen vogels buiten het gezicht van de tellers op ijsschotsen en op de Vlake van

Kerken overtijd. De figuur wordt wat vervormd door het feit dat de aantallen in januari in de laatste jaren zijn toegenomen terwijl er in de afgelopen 10 jaren geen strenge winters zijn geweest.

Verspreiding van de soort op Texel

Figuur 8.42 in Dijkse (1996) geeft een beeld van de gemiddelde dichtheden van Wulpen in de maanden september-november en december-februari. Uit deze figuur blijkt dat het aantal binnendijs foeragerende vogels in de loop van

Figuur 2. De aantallen Wulpen op Texel in januari in relatie tot de winterkoude in de maanden november-februari in de betreffende winters, uitgaande van KNMI temperatuurgegevens van De Kooy (Den Helder). De kou is uitgedrukt door middel van de Ynsen-index waarin minimum en maximum temperaturen onder nul en minimumtemperaturen onder -10 zijn verwerkt.

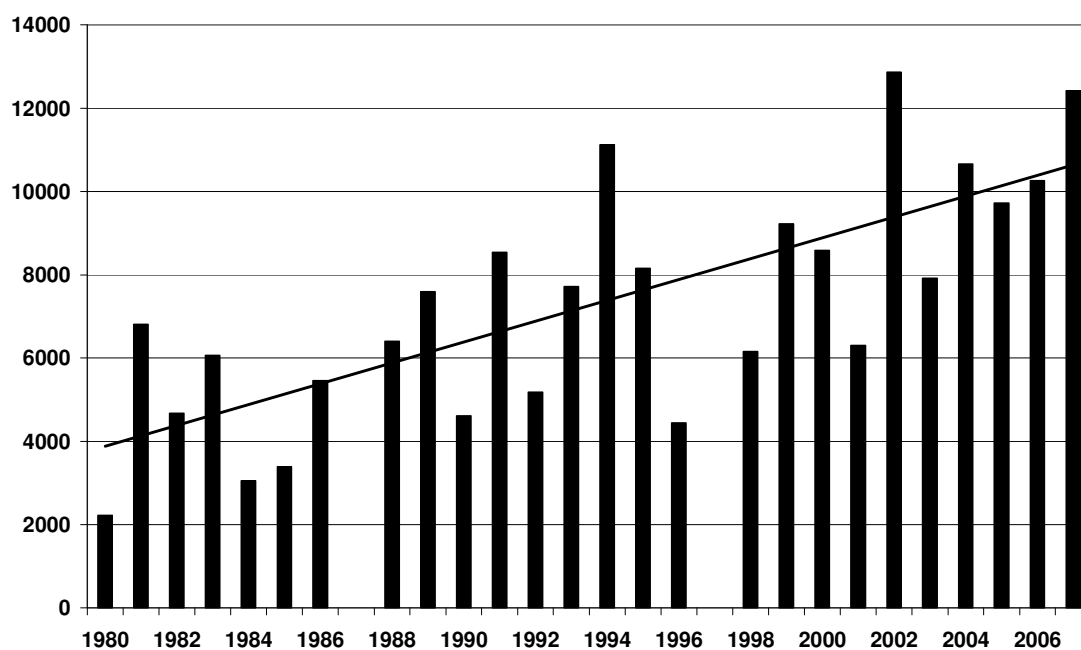
de winter toeneemt. Vooral in december en januari zijn hoge dichtheden aanwezig in de graslandgebieden tussen Oosterend, Oudeschild, Den Burg en De Waal, in Waal en Burg en in de Prins Hendrikpolder. In totaal ging het in deze gebieden in de jaren 1980-1990 om gemiddeld 1500 Wulpen. Polder De Eendracht, de Witte Hoek en het noordelijk deel van polder Eijerland zijn, vanwege de aanwezigheid van groepen overtijdende vogels, in deze berekening buiten beschouwing gelaten. In de jaren 1991-2007 bleven de aantallen Wulpen in de meeste van de genoemde poldergebieden gelijk. De aantallen in

het gebied tussen Oosterend en Oudeschild en in Waal en Burg namen echter sterk toe. In totaal ging het in deze jaren, samen met de aantallen tussen Oudeschild, De Waal en Den Burg en in de Prins Hendrikpolder, om ruim 3400 vogels. Een toename dus van bijna 2000 exemplaren.

Trends

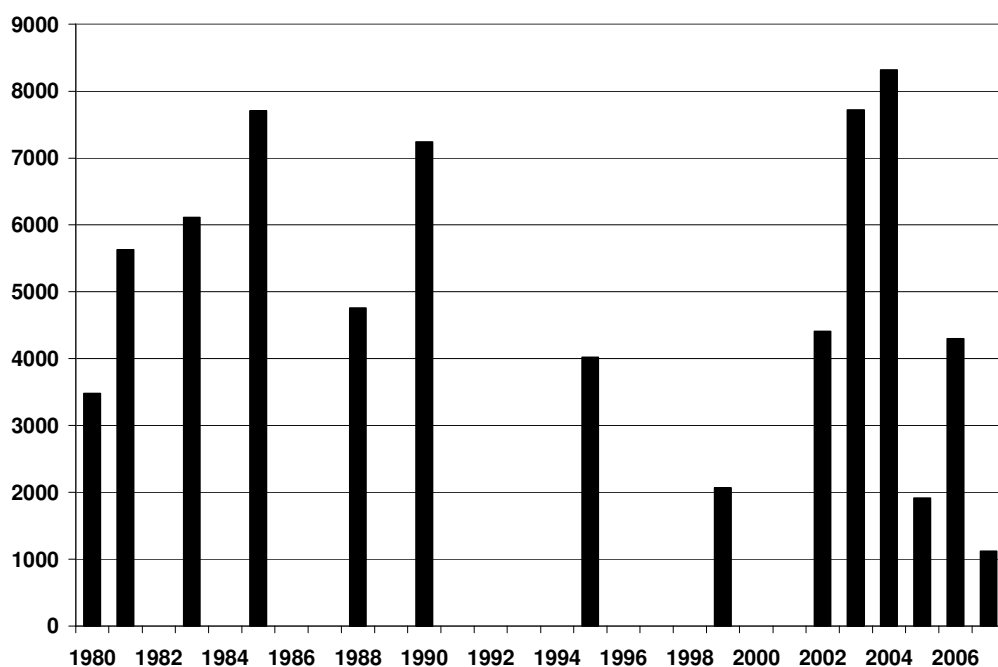
Figuur 3 laat zien dat de aantallen op Texel overwinterende Wulpen weliswaar van jaar op jaar variëren maar dat deze verschillen niet erg groot zijn, enkele strenge winters (1987, 1997) buiten beschouwing gelaten. Bovendien zien we in de loop van de tijd een geleidelijke toename van de aantallen, een toename die ook al duidelijk is af te lezen uit Figuur 1. De aantallen in mei (niet afgebeeld) laten geen duidelijk aantalsverloop zien, die in november (evenmin afgebeeld) vertonen een beeld dat sterk lijkt op dat van januari. De aantallen in september (Figuur 4) laten gemiddeld een lichte daling van de aantallen zien, maar eigenlijk is het vooral zo dat er vaker jaren met lage aantallen voorkomen. Uiteraard is het intrigerend wat de achtergrond hiervan is, vooral omdat ook de gemiddelde aantallen in augustus zijn afgenomen maar de aantallen in juli juist zijn toegenomen. Een verklaring zou kunnen zijn dat de soort in deze maanden op andere plaatsen overtijt (bijvoorbeeld op de Vliehors), maar denkbaar is ook dat de in deze maanden aanwezige populatie eerder wegtrekt. De aantallen in de Delta in deze maanden nemen toe (Van Roomen *et al.* 2007).

Figuur 3. Aantallen Wulpen op Texel in januari op basis van de wad- en watervogeltellingen van 1980-2007. De twee incomplete tellingen van januari 1987 en 1997 (met enkele honderden Wulpen) zijn niet meegenomen in de berekening van de trendlijn.

De overwinterende aantallen in de Waddenzee vertonen een positieve trend, terwijl ook de aantallen in de zoete rijkswateren toenemen (Van Roomen *et al.* 2004). Ook in de Oosterschelde nemen de aantallen toe, die in de Westerschelde zijn stabiel (SOVON & CBS 2005). De soort lijkt in de Waddenzee te profiteren van de opgetreden 'verworming' (Van Roomen *et al.* 2005). De trend in de internationale populatie overwinterende vogels wordt als licht dalend ingeschat: Delany & Scott (2006) spreken van een toegenomen populatie tot 1995, gevolgd door een afname, BirdLife International (2004)

Figuur 4. Aantallen Wulpen op Texel in september, op basis van de tussen 1980 en 2007 in deze maand uitgevoerde wad- en watervogeltellingen

spreekt over een stabiele populatie. In de internationale Waddenzee blijven de aantallen min of meer gelijk. De soort neemt sterk af in Sleeswijk-Holstein maar juist weer toe in Denemarken. Hier lijkt de Wulp te profiteren van het feit dat de jacht op deze soort is beëindigd (Blew & Südbeck 2005).

Cor Smit

Literatuur

- Berrevoets, C.M., Strucker, R.C.W., Arts, F., & Meininger, P.L. (2003) Watervogels in de Zoute Delta 2001/2002. Report RIKZ-2003.001, Middelburg: 88 p.
- BirdLife International (2004) Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. *BirdLife Conservation Series No. 12*, Cambridge, 374 p.
- Blew, J. & P. Südbeck (eds.). (2005) Migratory waterbirds in the Wadden Sea. Overview of numbers and trends of migratory waterbirds in the Wadden Sea 1980-2000. *Wadden Sea Ecosystem No. 20. Common Wadden Sea*

- Secretariat, Willemshaven: Trilateral Monitoring and Assessment Group; Joint Monitoring Group of Migratory Birds in the Wadden Sea, Willemshaven, Germany, 192 p.
- Bijlsma, R.G., Hustings, F. & Camphuysen, C.J. (2001) Avifauna van Nederland, deel 2. Algemene en schaarse vogels van Nederland. *GMB Uitgeverij / KNNV uitgeverij, Haarlem / Utrecht*, 496 p.
- Braaksmā, S. (1960) De verspreiding van de Wulp als broedvogel. *Ardea* 48: 65-90.
- Delany, S. & Scott, D. (2006) Waterbird Population Estimates 4th Edition. *Wetlands International, Wageningen*.
- Dijkse, A.J. (1996) Vogels op het Gouwe Boltje. Een volledig overzicht van de Avifauna van Texel. Langeveld & De Rooy, Den Burg: 533 p.
- Ens, B. & Zwarts, L. (1980) Wulpen op het wad van Moddergat. *Watervogels*, 5, 108-120.
- Gerritsen, G. & van Brederode, N. (1981) De wulpenslaapplaats aan de IJsselmonding. *Watervogels*, 6, 43-49.
- Hustings, F., Vergeer, J.-W., & (eds.) (2002) Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000. Verspreiding, aantallen, verandering. *Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij, European Invertebrate Survey, Leiden*, 584 p.
- Kersten, M. (1976) Over het voorkomen van de Wulp (*Numenius arquata*) op Ameland. *Watervogels* 1, 83-90.
- Van Roomen, M., van Winden, E., Koffijberg, K., Kleefstra, R., Ottens, G., Voslamber, B., & SOVON Ganzen- en Zwanenwerkgroep (2004) Watervogels in Nederland in 2001/2002. *RIZA-rapport BM04.01, SOVON-monitoringrapport 2004/01. SOVON Vogelonderzoek, Beek-Ubbergen / RIZA Lelystad*, 211 p.
- Van Roomen, M., van Turnhout, C., van Winden, E., Koks, B., Goedhart, P., Leopold, M., & Smit, C. (2005) Trends van benthivore watervogels in de Nederlandse Waddenzee 1975-2002: grote verschillen tussen schelpdiereneters en wormeneters. *Limosa*, 78, 21-38.
- Van Roomen, M., van Winden, E., Koffijberg, K., van den Bremer, L., Ens, B., Kleefstra, R., Schoppers, J., Vergeer, J.-W., SOVON Ganzen- en Zwanenwerkgroep, & Soldaat, L. (2007) Watervogels in Nederland in 2005/2006. *Waterdienst-rapport BM07.09, SOVON-monitoringrapport 2007/03. SOVON, Beek-Ubbergen*, 182p.

Overtijende Wulpen

(Foto René Pop)

Uitzonderlijk: Visdiefjes op stelten

Vogels nestelen soms op de gekste plaatsen. Jaren geleden was ik eens bij een boer in Twente die in de bomen rond zijn boerderij manden, melkbussen, drums en blikken had opgehangen die voor het merendeel in gebruik waren genomen door Bosuilen, Grauwe Vliegenvangers, Roodborstjes, mezen en wat niet al. Een waar vogelparadijs op wat veel mensen een rommelig boerenerf zouden noemen.

Ik moest daaraan denken toen ik afgelopen zomer in het Etang de Trunvel aan de westkust van Bretagne de toestand zag die op de foto is vereeuwigd. Gehalveerde plastic bussen die op staken waren gespijkerd en door Visdiefjes als nestplaats in bezit waren genomen. Er dreef ook een vlot van planken, pallets en drums waar Visdieven op broedden, maar dat is meer vertoond. Zo hoog en droog boven het water is natuurlijk wel veilig. Geen rat, kat of vos zal de vogels kunnen bereiken. Een idee om te onthouden!

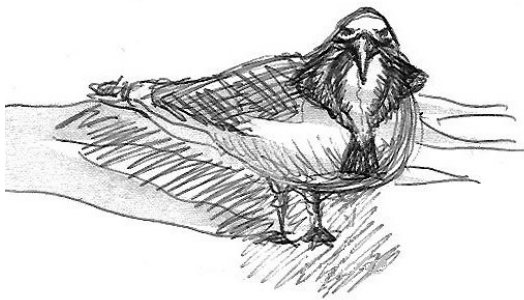
Andri

Uitzonderlijk: Zilvermeeuw vangt Bot en Grote mantelmeeuw vangt bot

Eind oktober stond er weinig water in de Roggesloot. Vanuit mijn raam (aan de Kikkertstraat) kijk ik dan graag met de telescoop de daardoor ontstane slikjes af en niet zelden komen daar Tureluurs, Bonte strandlopers, Watersnippen en andere steltlopers foerageren. Toen ik op woensdag de 29ste de gebruikelijke scan maakte, kreeg ik een jonge Zilvermeeuw (*Larus argentatus*) in beeld die zojuist een flinke platvis had gevangen. Ik was al verbaasd over het voorkomen van platvissen in de Roggesloot, maar begreep van Dick Schermer dat de Bot (*Platichthys flesus*) er wel vaker wordt waargenomen. De lengte van de vis schat ik op 15 centimeter en de breedte op zeker 10 centimeter. Duidelijk wist de jonge meeuw hier geen raad mee, aangezien de vis veel te breed was voor zijn snavel. Het was dan ook ronduit lachwekkend om de vogel met zo'n flap uit

z'n snavel hulpeloos te zien rondkijken. Keer op keer gooide hij zijn kop in zijn nek om de vis door zijn keelgat te werken, maar helaas zonder resultaat. Opvallend was dat ie zijn prooi een aantal keer anders in de snavel nam, maar toch elke keer wel met de kop eerst rangschikte voor ie opnieuw een doorslikpoging ondernam. Het geheel

duurde ruim 20 minuten en hoe ie het voor elkaar heeft gekregen weet ik nog steeds niet, maar op een gegeven moment had de Zilvermeeuw de Bot zo in zijn snavel dat de zijkanten allebei naar boven omkrulden en de vis, geheel tegen mijn verwachting, alsnog gewoon naar binnen ging. Langzaam maar zeker zag ik de enorme bult door zijn nek naar beneden glijden en dacht ik een zeer tevreden blik op het gezicht van de Zilvermeeuw te ontwaren.

Wonderlijk was mijn waarneming van eind november, toen ik op de Volharding een volwassen Grote mantelmeeuw (*Larus marinus*) met een nog grotere platvis zag rondstappen. Hij had 'm aan een zijvin te pakken en wandelde langzaam maar gestaag richting de oever, om hem daar op te peuzelen. De vis, mogelijk ook een Bot, spartelde nog, maar zat kansloos klem tussen de enorme snavel van de mantelmeeuw. Na een redelijk lange wandeling, naderde de mantelmeeuw de kust, maar ik denk dat ie door de honger overmoedig werd, want voordat ie echt op het droge stond, probeerde hij de vis neer te leggen om 'm dood te pikken. De sufferd had echter buiten de waard gerekend en in het weinige water dat er stond, ging de Bot er vlugger dan vlug vandoor. Een beteuterde Grote mantelmeeuw bleef achter op het strand.

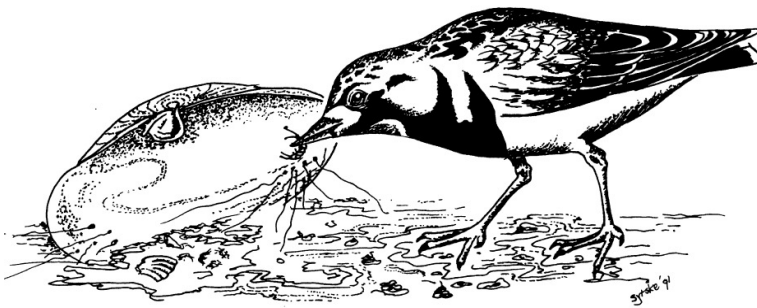
Klaas

(tekening Meisje Ieke van Nierop)

Uitzonderlijk: Zandgravende steenlopers

Steenlopers zijn aardige en makkelijk te observeren vogels. Ze staan als doortrekkers en winter- en zomergast te boek in *Vogels op het Gouwe Boltje*. Bijna het hele jaar zijn er dan ook wel Steenlopers langs de waddendijk van de Prins Hendrikdijk waar ik regelmatig fiets. In andere talen hebben Steenlopers zoveel aardiger namen: Turnstones, Steinwölzer en Tournepierres. Die namen hebben alles te maken met hun manier van voedsel zoeken. Zij steken hun snavel onder een steen en met een ferme opwaartse beweging van de kop keren ze deze steen om, waarna ze snel wat eetbaar is opeten voor het weggkruipt. Nu heeft onze kust niet zoveel geschikte stenen om om te keren voor ze, maar wel schelpen, bijvoorbeeld strandgapers (zie tekening).

Tekening Sytske Dijksen

Daar zie ik ze dan ook regelmatig mee bezig langs de waddendijk. Aardig is langs die dijk ook te zien hoe ze geduldig zitten te wachten naast een Zilvermeeuw die een krab of een Japanse oester op de dijk consumeert. Als de meeuw klaar is kijken ze snel of de meeuw nog wat eetbaars voor ze heeft achter gelaten. Dat blijkt meestal het geval. Soms zie je ze ijverig wier omkeren of een wiermatje oprollen door hun snavel eronder te steken; ook dat levert vaak wat eetbaars op. Niet eerder had ik ze zien 'zandgraven', waarbij ze met dezelfde opwaartse beweging van hun kop zand tot ver boven hun kop opwerpen. Dat zag ik op 18 september 2008 op het wadstrandje bij de NIOZ-haven. Natuurlijk wilde ik weten waarom ze dat deden. Het bleek dat hier bij de hoogwaterlijn wat plukjes wier lagen waaronder in het mulle zand ingegraven strandvlooien zaten, enkele millimeters grote kreeftachtigen. Daar was het de steenlopers dus om te doen. Een stuk zand hadden zij hier ijverig bewerkt met als resultaat vele kuiltjes en een wirwar van pootafdrukken. Een vorm van 'bioturbatie' (omwerken van sediment) die ik niet eerder had waargenomen, maar die oplettender vogelaars waarschijnlijk wel vaker hebben gezien.

Gerhard C. Cadée

De Sneeuwuil van Texel

De waarneming van een Sneeuwuil op Texel op 15 november van dit jaar en daarna - de vogel bleek al een paar dagen eerder gezien te zijn - was ongetwijfeld dé topper van het jaar. Het was voor mij en ongetwijfeld voor de meeste andere mensen die hem gezien hebben, een nieuwe soort. Voor mij is het een soort waar ik elke keer als ik in het noorden van Europa kwam tevergeefs naar heb uitgekeken. Nu kon ik hem zelfs vanuit mijn groentetuin aan de Koningsweg zien: een nieuwe tuinsoort! Op zondag 23 november heb ik met Klaas de Jong in het programma 'Natuurwijzer' op Radio Texel uitgebreid aandacht besteed aan deze bijzondere soort. Daarbij deed ook onze voorzitter Bernard Spaans een deskundige duit in het zakje. Omdat niet elk lid van VWG Texel naar 'Natuurwijzer' zal hebben geluisterd, doe ik ook in de Skor een boekje open over deze 'rara aves'.

De Sneeuwuil, *Bubo scandiacus*, heeft een circumpolaire verspreiding en komt in Noord-Europa en Siberië gewoonlijk alleen tussen de 60° en 83° breedtegraad voor. Met een spanwijdte van circa 160 centimeter en een gewicht tot circa 1750 (mannetjes) à 2500 gram (vrouwtjes) is de Sneeuwuil net

iets kleiner dan de Oehoe, maar niettemin een stuk groter dan de in Nederland inheemse uilen. Sneeuwuilen broeden in kale, vaak stenige toendragebieden, waar ze zich voeden met lemmingen en als die er niet zijn met woelmuizen of andere dieren. Anders dan de meeste andere soorten uilen, die hun prooi bemachtigen door laag (en onhoorbaar) over het jachtterrein te vliegen en zich van korte afstand op hun prooi te storten, gaan Sneeuwuilen op een enigszins boven het terrein uitstekende steen zitten om de omgeving naar potentiële prooi af te speuren en er vervolgens op af te vliegen. Net als de eveneens in het hoge noorden voorkomende Velduil, jaagt de Sneeuwuil zowel bij dag als bij nacht. Begrijpelijk, want 's zomers wordt het boven de Poolcirkel niet donker.

In het broedgebied van de Sneeuwuil bepaalt de Lemming in hoge mate de reproductie van verschillende soorten vogels en zoogdieren. Niet alleen Sneeuwuilen eten Lemmingen, maar ook Poolvossen en jagers (roofmeeuwen). Het lastige van de lemmingen is echter dat ze eens in de drie jaar talrijk, ja zelfs zeer talrijk zijn. In zulke jaren is een paar Sneeuwuilen in staat 4 tot 9 jongen

groot te brengen. Ook de Poolvossen en jagers vreten hun buik rond en brengen hun jongen groot. In echt rijke jaren wanneer er veel jonge Sneeuwuilen geboren worden, kan er als het ware overbevolking ontstaan en mede omdat de lemmingenstand

daarna in een dip raakt, zwermen vooral deze jonge vogels over een groot gebied uit. Tijdens dergelijke 'erupties' bereiken ze de zuidpunt van Zweden. Sommige vogels komen echter, al dan niet onder invloed van harde wind, veel verder van hun geboorteplaats terecht. Zo'n vogel is de Sneeuwuil van Texel. Opvallend is dat Sneeuwuilen vaak op eilanden verzeild raken. Op de Deense site netfugl.dk zocht ik (denkend aan zo'n eruptie) vergeefs naar waarnemingen van Sneeuwuilen in Zuid Scandinavië maar vond ik dat er o.a. enige maanden een op North Uist (Outer Hebrides, Schotland) zat en een op de Scilly Eilanden bij de zuidwestpunt van Engeland. Vaak blijven dergelijke vogels

maandenlang op dezelfde plaats zitten. Vogelend Nederland kan dus waarschijnlijk nog enige tijd genieten van 'onze' uil.

Mede door onderzoek door Nederlandse ornithologen is veel bekend geworden over de samenleving van zoogdieren en vogels in het hoge noorden. Vooral de Rotgans, waarvoor Texel een van de belangrijke overwinteringsgebieden is, is onderwerp geweest van studie. Daarbij is gebleken dat er na een lemmingenjaar veel predatoren zijn, die zich bij gebrek aan lemmingen op arctische broedvogels storten. Veel Rotganzen beginnen in dergelijke jaren niet eens met broeden omdat ze voortdurend geconfronteerd worden met zwervende vossen. Het is ook bekend dat rotgansvrouwtjes onder die omstandigheden de al aangemaakte eieren kunnen resorberen en dus geen eieren leggen. Vandaar dat wij op Texel dan minder jonge Rotganzen zien.

In lemmingenpiekjaren gaan Rotganzen, die in andere jaren vrijwel uitsluitend op eilandjes voor de kust broeden (waar vossen niet zo gemakkelijk kunnen komen), ook op de vastelandtoendra's broeden en dan met name rond sneeuwuilnesten. De Sneeuwuil wil absoluut geen Poolvos bij zijn nest en is goed in staat deze op afstand te houden. Rotganzen profiteren daarvan door in de buurt van een Sneeuwuil te broeden. Er kunnen wel 20 paar Rotganzen rond een Sneeuwuil broeden! Als de rotganskuikens uitgekomen zijn, wordt er wel eens eentje door de uil gepakt, maar de ganzen verlaten hun broedplek snel na het uitkomen van de eieren en gaan dan naar rivier-, zee- of meeroevers, waar meer voedsel is (jong gras op plekken die het laatst sneeuwvrij zijn geworden) en waar ze het water op kunnen gaan om voor vossen te vluchten. Door de Sneeuwuil kan de Rotgans zijn broedgebied in lemmingenjaren dus enorm uitbreiden naar de vastelandtoendra.

Door de sterke afhankelijkheid van de lemmingen (maar mogelijk zijn er nog andere oorzaken) fluctueert de stand van de Sneeuwuil enorm. In Scandinavië wordt het aantal broedparen geschat op 16 - 244. In 'rijke' jaren broeden Sneeuwuielen tot op de vrij zuidelijk gelegen Hardangervidda, waar in 1959 het hoogste aantal van 12 paren werd geteld. In veel jaren wordt er echter in dat gebied geen enkele Sneeuwuil gesignaleerd. In Europa bestaat geen echte trek van Sneeuwuielen; de vogels trekken hooguit naar lager gelegen dalen. Noordamerikaanse vogels hebben wel een duidelijke trek van noord naar zuid, hoewel niet over grote afstanden. Deze trekbewegingen houden sterk verband met de beschikbaarheid van prooi. Voor kou wijken Sneeuwuielen niet, want met hun bevederde poten en tenen en hun dikke verenkleed zijn ze perfect gewapend tegen de poolkou.

Andri Binsbergen

(Foto's Sneeuwuil René Pop)

Vers van de pers

'SOVON nieuws uit de provincie' (november 2008) meldt dat er in Noord-Holland buiten Texel in totaal 151 paren van de Lepelaar hebben gebroed (158 in 2007). De meeste op de Vooroevers bij Medemblik (85). Bij Haarlem broedden 9 paren in bomen. Mogelijk nakomelingen van deze boombroedende exemplaren vestigden zich ook elders (in kolonies van de Blauwe Reiger). Vorig jaar broedde zo een paar succesvol bij Amstelveen, dit jaar in het westen van de Zaanstreek. De Lepelaar is dus beslist geen Texelse (of Wadden-)specialiteit meer en lijkt zich over de hele provincie te gaan verspreiden! We lezen in het provinciaal SOVON nieuws ook over andere opvallende soorten of liever aantallen in onze provincie: Zwartkopmeeuw totaal 197 paren. Verreweg de meeste op de Kinseldam in het IJmeer (160). Verder op De Kreupel (7) en 30 op het Balgzand. Op Texel wil het nog steeds niet erg lukken. Het houdt bij ons op met in sommige jaren een enkele broedpoging. En wat te denken van de IJsvogels? In de hele provincie zo'n 100 paar (30 regio het Gooi, 20 in en rond Amsterdam en in de regio Alkmaar 15). Wat is er mis op Texel? De broedtijd is nauwelijks voorbij of we hebben IJsvogels. Waarom komt hier niet eens een paar tot broeden? Misschien moeten we in 2009 toch beter opletten?

Het blijft een discussiepunt of windmolens wel of niet een negatieve invloed hebben op (broed)vogels door verstoring en vooral doordat er zich (veel) dieren tegen dood vliegen. Het is overigens zeker dat op sommige plaatsen windmolens slachtingen kunnen veroorzaken (bijvoorbeeld in Noorwegen onder de Zeearenden). Onderzoek in Duitsland wees uit dat ook vleermuizen gevaar lopen. Daar vond men in 5 jaar tijd bijna 700 dieren die sneuvelden na in contact gekomen te zijn met de wieken. De (Nederlandse) zoogdierenvereniging (VZZ) heeft in een brief minister Cramer gewezen op het feit dat windparken gevaar opleveren voor deze diertjes. (Argus nr. 3, september 2008). In dit blad lezen we ook dat een Belgische topkok, in een programma voor de televisie(!) laat zien hoe je Houtsnippen plukt en klaar maakt. En dat terwijl deze soort daar sinds 1991 beschermd is en onder geen enkele voorwaarde bejaagd en verhandeld (en geserveerd) mag worden.

Bruine Kiekendieven worden op Texel zelden in de winter gezien. De meeste exemplaren zijn lang voordien al verdwenen. Elders in ons land overwinteren er (in bepaalde jaren) wel eens meer, maar nooit tientallen. Drie juveniele en 14 adulte Bruine Kieken van de broedvogelpopulatie in zuid-Zweden werden van zendertjes voorzien en 'op de voet' gevolgd. In Ardea nr. 2, herfst 2008, wordt van dit onderzoek uitgebreid verslag gedaan. Het fijne van dit (wetenschappelijke) blad is dat er samenvattingen in het Nederlands bijstaan.

Het zou echter teveel worden die helemaal over te schrijven. Een paar punten. Lang voordat de broedvogels aan de echte trek beginnen, zwermen ze uit naar andere gebieden waar ze enige tijd verblijven (Denemarken, noordelijk Duitsland, soms zelfs Frankrijk of de Oekraïne. De exemplaren die zuidelijk van de Sahara overwinteren (in tropisch West Afrika) vliegen daar ook nooit rechtstreeks naar toe. Noordelijk van de Sahara blijven ze enige tijd hangen. Jonge vogels overwinteren niet zo zuidelijk. Soms blijven ze in West Europa, evenals adulte vrouwtjes. De trek, vanuit zuid-Zweden dus, vindt plaats via een smalle baan die grotendeels oostelijk van ons land ligt en via Frankrijk, de oostkust van Spanje en over de Straat van Gibraltar naar West Afrika voert.

Bij de adulte vogels vliegen mannetjes en vrouwtjes even snel en op dezelfde tijd, jongen vliegen wat langzamer. Het gemiddeld aantal dagen (van mannetjes, vrouwtjes en juvenielen) waarop daadwerkelijk getrokken werd, bedroeg in de herfst 23 (in het voorjaar 24) en daarbij werd gemiddeld 204 kilometer per dag afgelegd (voorjaar 218). De maximale afstand op één trekdag bij de vrouwtjes bedroeg 543 km, bij mannetjes 514 km en bij jongen 332. Maar de jongen vlogen gemiddeld niet verder dan 1476 km weg van de broedplaats, terwijl die cijfers bij respectievelijk vrouwtjes en mannetjes op 4426 en 5252 km ligt. De treksnelheid van de Bruine Kiekendief is gelijk met die van Wespendif en Visarend, twee andere soorten die over de Sahara trekken.

Hoewel de route van de Zweedse vogels dus vooral oostelijk van Nederland ligt, kunnen ze in perioden met een krachtige oostelijke stroming ook boven ons land terecht komen. Gerard Ouweneel meldde dat op 11 september van dit jaar een vrouwtje met zender gezien werd op een trektelpost in de Hoeksche Waard. De onderzoekers werden hiervan in kennis gesteld en zij deelden mee dat dit dier eerst bij Sliedrecht overnacht had. Het werd al voor het vierde jaar op z'n trek gevolgd en was ooit op het nest gevangen nabij Kristianstad in zuid-Zweden. Hij (of liever zij) overwinterde steeds op het drielandenpunt tussen Senegal, Mali en Mauretanië. Een andere gezenderde kiekendief werd omstreeks dezelfde tijd gezien boven Groesbeek.

Voor ons is het leuk om in de trektijd ook eens te letten op gezenderde Bruine Kiekendieven: als ze niet te hoog overkomen, zie je een kort sprietje op de rug van het dier. Als je het doorgeeft weet je na een tijdje dus exact waar deze vogel vandaan kwam en waar hij ten slotte belandde!

Wat ik wel belangrijk vind is dat (ook) dit onderzoek bewijst dat het dragen van zo'n zendertje (en het op het nest vangen) het functioneren van de vogel kennelijk niet hindert.

Adriaan Dijkse

Avifauna en landschap

1934 Veranderd panorama Texel 2009

Zegt een foto of schildering vaak niet meer dan vele pagina's tekst? Emmy Piek gaf mij een foto gemaakt in 1934 op Texel. De fotograaf nam destijds de bewuste foto vanaf de binnenduinrij, net ten noorden van De Koog. Beneden loopt de Boodtlaan, waarvan het ernaar uit ziet dat die in 1934 nog niet was geasfalteerd. Het pad dat op de voorgrond richting fotograaf het duin op leidt, is er nog steeds. Volgens de eigenares van de foto zou de naam van dat pad 'Kampweg' zijn, een naam die ik ter plekke niet kon traceren. De aanplant op de naar beneden glooiende helling was in 1934 kennelijk recent neergezet. Zo te zien zijn er dennen bij. Thans is die aanplant doorgeschoten en wel zo hoog dat vanaf de standplaats die de fotograaf 65 jaar geleden innam, een dergelijke panoramafoto niet meer is te maken.

Op de foto is genoeg te zien en nog meer valt ervan af te leiden. Naar mijn mening richtte de fotograaf zijn camera richting zuidoost, over Polder Waal en Burg. De Waal zelf blijft onzichtbaar, maar aan de rechterzijde van de foto is op de horizon een bult te zien, waarschijnlijk De Hooge Berg. Van de huidige lintbebouwing langs de Boodtlaan was in 1934 nog geen sprake. Hotel 't Jachthuis - overigens niet een naam die Faunabeschermers massaal voor logies zal doen toestromen - stond er 65 jaar geleden al. Dan nog een paar huizen, maar verder is het langs de Boodtlaan leeg. Met een loep is te zien dat tegen de zijgevel van het meest rechtse huis een auto staat geparkeerd van het type waarmee destijds het komische duo Laurel en Hardy kapriolen uithaalde. Achter de Boodtlaan strekt zich thans De Koog ver uit. In 1934 lag er het open Texelse land, met in ieder geval over de eerste paar honderd meter een

netwerk van tuinwallen. Ik heb mij afgevraagd in welk seizoen de foto werd gemaakt. Er valt nergens lommer te bekennen, maar wellicht ontbraken bomen überhaupt. Voorts valt met de loep vast te stellen dat op een perceel iemand met een span paarden in de weer is. Wellicht maakte de fotograaf zijn panoramafoto in het winterhalfjaar, of in het vroege voorjaar.

Drijver

Hetgeen direct opvalt is het ontbreken van bomen, waarbij dus de optie openblijft dat het seizoen een rol speelt waarin de fotograaf aan het werk was. Maar waarschijnlijker is dat het Texelse landschap het in 1934 in hoge mate zonder bomen moest doen. Drijver schreef in 1934 dat Texel rond 1900 het meest boomloos was. Omstreeks 1900 werd de aanleg van de Staatsbossen groots aangepakt. Wat de foto extra interessant maakt is natuurlijk het feit dat deze uit hetzelfde jaar dateert dat Drijvers 'Texel het vogeleiland' uitkwam. Adriaan Dijkzen besteedde in zijn nu al weer 12 jaar geleden verschenen 'Vogels op het Gouwe Boltje' ruim aandacht aan de invloed van de landschappelijke veranderingen op de samenstelling van de eiland-avifauna.

Buiten hetgeen in die afgelopen 65 jaar met dat landschap werd uitgespookt, waren er een rijtje nevenoorzaken die evenzeer hun stempel op de vogelbevolking drukten. Daarbij is belangrijk de verandering die de nationale avifauna over de gehele linie onderging, met in de eerste plaats positieverlies van veel van onze zomervogels. Dat proces gaat voor de meeste thans onverminderd door, zij het niet voor alle (bijvoorbeeld Nachtzwaluw, Kleine Karekiet). Van de 78 soorten die op de in 2004 verschenen 'Rode Lijst van Nederlandse broedvogels' staan, brengt ruim de helft de winter door ten zuiden van de Middellandse Zee. De recreatie is een andere oorzaak die de samenstelling van een avifauna beïnvloedt. En dat geldt voor Texel stellig nog meer dan voor veel delen van Nederland, waarin het thans overigens ook hard gaat, mede als gevolg van het groene licht dat de grote terreinbeheerders sinds de eeuwwisseling aan recreatie gaven. Op Texel was en is de invloed van de recreatie op de avifauna zowel kwalitatief als kwantitatief ongetwijfeld aanzienlijk, waarbij het niet alleen gaat om de massale betreding van de stranden en strandvlakten en het aanleggen van een netwerk van paden door het duin.

Verparking

Drijver kwam in 1934 uit op 99 soorten broedvogels. Een kleine kwart eeuw later waren dat er volgens hem 108. Daarna weer 40 jaar later eindigt Adriaan Dijkzen op 120 soorten. Nu zijn het er weer wat meer, waarbij o.a. Havik en Buizerd. Bij de 65 jaren verparking van het Texelse polderland kunnen we

gevoeglijk ook, of liever juist, de ruilverkaveling rekenen die in de jaren vijftig van de vorige eeuw over het eiland rolde. Er zullen een aantal vogelsoorten zijn geweest dat zich wist te schikken in de geleidelijke veranderingen die zich voltrokken in hun habitat. Dan is er een categorie soorten die boomloze ruimten prefereert, ja hiervan afhankelijk zijn, ook al omdat parkachtige bos(jes)complexen dekking bieden aan predatoren. In het rijtje oorzaken van het gruttodrama dat zich afspeelt in dit land, voeren onderzoekers ook de teloorgang van het wijde, open Nederlandse polderlandschap op. De meest gemakkelijk af te bakenen soortengroep is die van de bos- en parkvogels, die zich in het beboster rakende Texelse polderland gingen thuis voelen. Adriaan Dijkse bracht in 1996 dat proces nauwkeurig in kaart. Wanneer wij in Drijvers boek zijn broedvogeloverzicht nalopen, blijkt overigens dat in 1934 de annexatie van Texel door bos- en parkvogels al een poos aan de gang was. Bij de Houtduif valt te lezen: “de enkele paren van veertig jaar geleden zijn nagenoeg verhonderdvoudigd”. Voor Zanglijster, Merel, Roodborst, Heggenmus en nog een stel signaleerde Drijver dezelfde tendens. Begrijpelijk, want in 1934 begonnen de Staatsbossen al aardig op hoogte te komen en toen Texel in de loop van de vorige eeuw verder bebost werd, konden van hieruit drommen bos- en parksoorten het eiland verder annexeren.

Schrijver bracht met naast elkaar de bewuste foto, de kaart van Texel en Drijvers Texelse vogellijst menig aangenaam uurtje door. Maar ook weemoedige uurtjes. Want de ‘windmills of the mind’ gingen wel draaien. Wat te denken bij Drijvers tekst bij de Tapuit ‘nestelt gaarne in tuinwallen’? Zaten in die tuinwallekes achter de Boodtlaan Tapuiten? Er is nu een woonwijk van forse omvang. Hoe zal dit panorama van Texel er over weer 65 jaar uitzien? Zo rond 2075. En met welke vogels?

Gerard Ouweneel

Literatuur

Beusekom, R. van, P. Huigen, F. Hustings, K. de Pater & J. Thissen. 1995. Rode Lijst van de Nederlandse broedvogels. Vogelbescherming Nederland en SOVON. Tirion Uitgevers. Baarn.

Bijlsma, R.G. 2004. Ruimtelijke ordening. Op zoek naar een leefgebied. In Halbe Hettema: Grondrecht voor de Grutto. It Fryske Gea. Uitgeverij Noordhoek.

Drijver, J. 1934. Texel het vogeleiland. N.V. De Spieghel. Amsterdam

Dijkse, A.J. 1996. Vogels op het Gouwe Boltje. Langeveld & De Rooy. Den Burg. Texel.

World Birdwatch 2008

Op 4 oktober jongstleden werd traditiegetrouw een World (in andere jaren ook wel een Euro) Birdwatch georganiseerd door Birdlife International. In Nederland verzorgde Vogelbescherming de coördinatie en het verzamelen van de gegevens. Als VWG hebben we in ieder geval de voorgaande twee jaren meegedaan met trektellingen bij trektelpost 'De Tuintjes' in 2006 en de Nol van Bertus in 2007. Na onze jublieumtelling vorig jaar op 1 september hoopten we weer zo'n telling te kunnen organiseren, maar vanwege het thema vogeltrek wilde Vogelbescherming toch liever een trektelling en dan bij voorkeur op een voor publiek makkelijk toegankelijke plek. Daarom kozen we voor het uitkijkpunt bij de Horsmeertjes en daar was inderdaad wel wat toeloop zodat we het informatiemateriaal van Vogelbescherming goed konden slijten.

Qua trek viel het enigszins tegen met de vrij krachtige zuidwesten wind. Daardoor ontstonden geen gunstige omstandigheden voor het waarnemen van trek van landvogels. De enige soort die in de eerste uren in redelijke aantallen werd gezien was de Koperwiek, met 675 exemplaren. Van de enorme Vinkentrek die vooral in Oost-Nederland was te zien (deze soort was met meer dan 200.000 exemplaren de talrijkste soort op 4 oktober) konden wij helaas niets ontdekken; er vlogen er slechts 41 langs. Toch hadden we als krentjes in deze dunne pap een IJsgors, 6 Zwarte Mezen, een Grote Lijster en 2 Beflijsters.

Gelukkig waren ook veel vogels ter plaatse en dat waren merendeels trekkers, zodat we heel wat soorten konden bijschrijven, zoals 1 Grote Zilverreiger, 2 Kleine Zilverreigers, 2 Slechtvalken en de te verwachten soorten als Roerdomp, Waterral en Baardman. Vanwege het hoge water in de Mokbaai waren de aantallen hier laag, maar op de Hors bleken grote groepen vogels te zitten. Nader onderzoek hier leverde 10.930 Kanoeten, 7.980 Bonte Strandlopers en 666 Zilverplevieren op. Door deze aantallen konden de Kanoet en Bonte Strandloper in de Nederlandse Top-10 terecht komen. Misschien is het ook een idee om een World Birdwatch een keer te koppelen aan een hoogwatertelling.

Na de middag konden we niet veel meer bijschrijven door op dezelfde post te blijven. Daardoor verdeelden we de taken voor de middag, zodat we in ieder geval nog een aantal gebieden konden tellen voor leuke aantallen vogels. Ook andere vogelaars leverden nog leuke waarnemingen aan. Zo werd er in de middag een Bosgors waargenomen op de Robbenjager, een nieuwe soort voor de World Birdwatch. Zeetrek leverde onder andere 1 Grauwe Pijlstormvogel, 2 Kleinste Jagers en 1 Vorkstaartmeeuw op. Andere leuke soorten waren 1 Visarend, 4 Bladkoningen en 1 Sneeuwgorz. Al met al werden op deze dag 121 soorten waargenomen. Dat aantal zal in werkelijkheid hoger hebben gelegen,

maar dan zullen zich nog waarnemers moeten melden die op die dag bijvoorbeeld IJsvogel, Boomkruiper en Staartmees hadden.

Bosgors

(Foto René Pop)

In ieder geval was het een lekker dagje vogelen en hopen we volgend jaar op een uitgebreide telling met veel inzet van zo veel mogelijk leden.

Vincent Stork

Zeetrektelpost

In de jaren tachtig werden er regelmatig vanaf het duin bij Westerslag door enkele enthousiaste leden van onze vogelwerkgroep tellingen gedaan van zeevogels gedaan tijdens de trek, met name door Frits Jan Maas. Toen Frits Jan van Texel vertrokken was, werd er zo af en toe nog wel eens gekeken naar zeevogels en werd er ook wel geteld, maar niet meer systematisch. In recente jaren hebben enkele leden, met name Pieter Duin en Bob Loos de draad weer opgepakt. In de goede tijd, ruwweg in het winterhalfjaar, zie je ook vaak andere vogelaars bij Westerslag met kijkers en telescopen de zee bespieden. Anders dan op andere plaatsen aan de Noordzeekust, bijvoorbeeld aan Den Helder, is

er voor deze stoere (want geloof maar dat het in kou en wind een zware job is) geen enkele beschutting. Er is wel eens in verleden geprobeerd toestemming te krijgen voor een eenvoudig bouwseltje, maar zonder resultaat. Dit jaar bleek echter dat het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier wel akkoord zou gaan met een uitneembaar 'kijkscherm', dat elke keer na gebruik gedemonteerd wordt en buiten het zeetrektelseizoen elders wordt opgeslagen.

De nieuwe zeetrektelpost

(Foto Martien Birkenhäger)

Op donderdag 11 december van dit jaar hebben enkele leden van de subwerkgroep vogelkijkhutten deze nieuwe kijkpost opgebouwd (en toen ze klaar waren dus weer afgebroken, op de palen waartussen de plakken zitten na. De kijkpost (c.q. het paalwerk als hij niet in gebruik is) is te zien als je komend op het strand bij Westerslag naar links kijkt. De toegang is vanaf het strand.

Rectificatie

In het vorige nummer van de Skor (nummer 4 van 2008) is in het artikel over de Grauwe Gans een onvolkomenheid opgemerkt: op blz. 155 dient de zinsnede "of naar andere gebieden, zoals Kamperhoek (zie www.trektellen.nl)" te worden geschrapt.

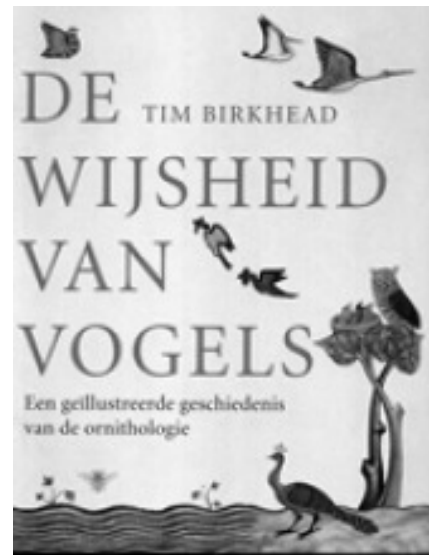

BOEKBESPREKING

De Wijsheid van Vogels. Een geïllustreerde geschiedenis van de ornithologie.

Tim Birkhead. Vertaling Ed' Korlaar & Joop Hart. De Bezige Bij, Amsterdam, 2008. 437 p. geïllustreerd, Prijs € 39,90. ISBN 978 90 234 3604 1.

Zijn vogels 'wijs'? In ieder geval blijken sommige kraaiachtigen een uitstekend geheugen te hebben. Een Grijs Notenkraker is in staat zich de honderden plekken te herinneren waar hij voedsel verborgen heeft. Struikgaaien herinneren zich ook waar soortgenoten hun voedsel verstoppen, maar als deze zien dat ze bespied worden, zoeken ze alsnog een ander plekje om ongezien hun voedsel te verstoppen. Ik heb al moeite een stukje juthout dat ik ergens op de dijk heb weggelegd weer terug te vinden!

Voorkant van 'De Wijsheid van Vogels'

In dit van kostelijke oude illustraties voorziene boek beschrijft Tim Birkhead hoe onze kennis over vogels en vogelleven sinds Aristoteles is gegroeid en ontdaan van mythes en fabeltjes. Hij laat zien hoe hardnekkig sommige fabeltjes waren, zoals dat van de Brandganzen die uit aan wrakhout groeiende eendenmossels zouden ontstaan. Brandganzen zag je (vroeger) alleen 's winters in west-Europa, 's zomers, dacht men, spoelden hun eieren in de vorm van eendenmossels aan. Alhoewel Gerrit de Veer al in 1596 tijdens zijn overwintering op Spitsbergen Brandganzen normaal op eieren had zien broeden dook dit fabeltje nog lang daarna telkens op. Jammer dat de vertalers 'barnacles' in dit geval als zeepokken vertaald hebben en niet als eendenmossels; in die Nederlandse naam zit dat fabeltje namelijk nog verborgen.

Aardig is ook Birkhead's beschrijving van de ontdekking van vogeltrek en de langdurige controverse daarover. Men dacht vroeger dat trekvogels in modder of onder water overwinterden. De onmogelijkheid daarvan werd proefondervindelijk aangetoond door vogels onder water te houden. Diervriendelijker was Frisch, die rond 1750 rode draadjes hechtte aan de poten van Boerenzwaluwen die bij zijn huis broedden. Hij deed dit vlak voor hun vertrek en stelde vast dat dezelfde zwaluwen weer terugkwamen en dat de draden nog steeds rood waren: de in water oplosbare verf was er dus niet bij

een verblijf onderwater vanaf gegaan; ze overwinterden dus niet onder water. Edward Jenner verwijderde begin 18^e eeuw een klauw bij Gierzwaluwen om ze individueel te kunnen herkennen en stelde zo vast dat Gierzwaluwen jaren achtereen op dezelfde locatie broeden. Hans Christian Mortensen was in 1899 de eerste die genummerde aluminium ringen bij Spreeuwen gebruikte. Verre terugmeldingen van zijn Spreeuwen leerden hoe waardevol deze methode kon zijn voor het bestuderen van de vogeltrek. Nu zijn we met behulp van kleurringen en gezenderde vogels weer een stuk verder gekomen in onze kennis van de vogeltrek.

Birkhead's grote helden zijn duidelijk John Ray (1627-1704) en David Lack (1910-1973), beiden natuurlijk Engelsen, maar anderstaligen komen af en toe ook aan bod. John Ray publiceerde samen met Francis Willughby *Ornithologia* in 1676 (in 1678 in het Engels vertaald), een geïllustreerde encyclopedie van alle toen bekende vogels, gebaseerd vooral op eigen waarnemingen en niet op overschrijven uit oudere boeken. Hun classificatie week af van de tot dan nog steeds gebruikte van Aristoteles, zij gebruikten uiterlijke kenmerken als de vorm van snavel en poten. In zijn *Wisdom of God* (1691) verkondigde Ray de zogenaamde fysicotheologie: het leren kennen van God uit het 'Boek der Natuur'. Dit maakte natuur- en vogelstudie een gepaste tijdspassing voor geestelijken. Birkhead ziet dit als het begin van de veldbiologie en daarmee ook van de veldornithologie in Engeland. Dat blijkt bijvoorbeeld bij Gilbert White, een predikant in Selborne, die in *The Natural History of Selborne* (1789) zijn natuurwaarnemingen opschreef in de vorm van brieven. Dit boek werd uitermate populair, er verschenen wel 200 edities. Het is nog steeds in druk en aardig om te lezen omdat White zo'n goede waarnemer was.

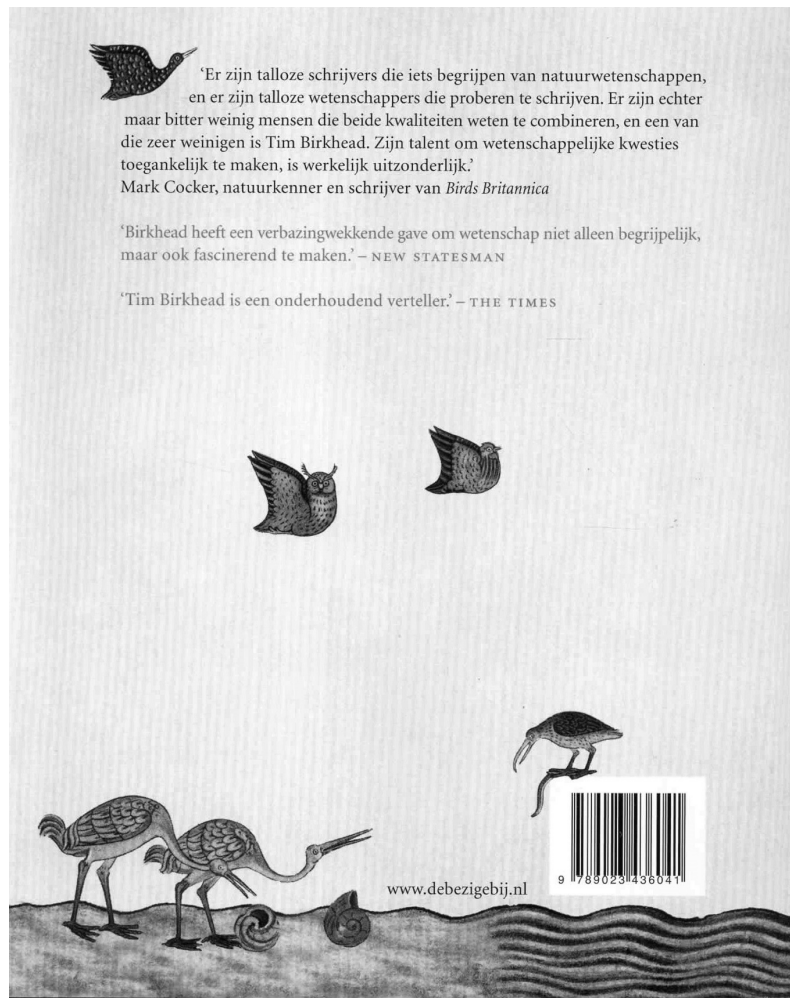
In de 19^e eeuw ontstaat een duidelijke scheiding tussen de 'wetenschappelijke' ornithologie en de veldornithologie. De 'wetenschappelijke' ornithologie bestond uit de beschrijving van soorten door aan universiteiten en musea verbonden wetenschappers. De veldornithologie, de meer 'populaire' natuurlijke historie van vogels, waaronder gedrag, zang, trek etc. vielen, was meer voor amateurs. In Duitsland was het vooral Stresemann (1889-1972) die een brug sloeg tussen beide takken van vogelstudie, waardoor de veldornithologie in de 20^e eeuw ook tot 'wetenschap' kon worden verheven. In Engeland kwam de veldornithologie rond 1900 tot bloei door schrijvers als Edward Selous (*Bird watching*, 1901) en Eliot Howard (o.a. *Territory in Birdlife*, 1920). Bij ons speelde Jac. P. Thijssen een grote rol met zijn invloedrijke en vaak herdrukte vogelboeken (*Vogeljaar*, 1903; *Het intieme leven der vogels*, 1906). Er was onderling contact en beïnvloeding: Selous kende bijvoorbeeld Thijssen's artikel *Birds' nesting in Texel* over vogelwaarnemingen op Texel in *Science*

Gossip (1895) en kwam in 1906 naar Texel om hier Kemphanen te bestuderen (ongetwijfeld in Waal en Burg). Voor de erkenning van veldornithologie als wetenschap bij ons zijn mensen als Jan Verwey en Luuk en Niko Tinbergen, om slechts enkelen te noemen, belangrijk geweest. Van deze noemt Birkhead alleen eenmaal Niko Tinbergen en dat is natuurlijk omdat die in Oxford doceerde en daarmee meer bekendheid genoot in Engeland.

Birkhead schreef een informatief en prettig leesbaar boek over de ontwikkeling van speciaal de veldornithologie. Hij toont een grote kennis van vooral de Engelse literatuur. Een enkele Nederlandse bijdrage haalt hij aan en de vertalers voegden nog enkele Nederlandse titels toe aan de uitgebreide literatuurlijst. De vertaling leest prettig. *De Wijsheid van Vogels* beveel ik van harte aan aan ieder die van naar vogels kijken houdt.

Gerhard C. Cadee

Achterkant van 'De Wijsheid van Vogels' – Uitgeverij De Bezige Bij

IJSVOGELS

De IJsvogel (*Alcedo atthis*) maakt het uitstekend in Nederland. Dat succes is het gevolg van de reeks zachte winters die we sinds 1996 hebben gehad, maar ook van het schoner worden van het oppervlaktewater en het aanbieden van nestgelegenheden in de vorm van steile wateroevers. Op Texel verblijven tegenwoordig buiten de broedtijd zo'n 5 à 8 IJsvogels. Het is niet uitgesloten dat enkele van deze vogels hier gaan broeden, ware het niet dat geschikte broedgelegenheden ontbreken. Met dit in gedachten hebben onlangs enkele leden van de Vogelwerkgroep Texel, samen met medewerkers van Natuurmonumenten langs het kanaal bij Nieuw Buitenheim en in de Spanger eendekooi enkele steile wanden afgestoken. Ook bij Ottersaat zal een oever geschikt gemaakt worden voor het graven van nestholten. Het werk is uitgevoerd onder leiding van Ed van der Ham, die hiermee voordat hij op Texel is komen wonen elders ervaring heeft opgedaan.

Aan het werk...

(Foto Eckard Boot)

Waarnemingen oktober, november en december (t/m 12 december)

Tijdens het Dutch Birding weekend, op 16 oktober, vloog een **Vale Pijlstormvogel** langs Westerslag (paal 15) en op 18 oktober vloog daar een **Kleinste Jager** langs.

Ook in dat weekend, de 18^e, werd een **Grote Aalscholver** gemeld op de Volharding en al op de 15^e zat er een **Kuifaalscholver** in de NIOZ-haven. Later, 23 en 25 november werden een of twee **Kuifaalscholvers** op de Schorren waargenomen.

De **Grote Zilverreigers** die al eerder op de zuidpunt waren gesignaleerd zijn nog tot ver in november, met een maximum van drie exemplaren, van verschillende locaties gemeld. **Kleine Zilverreigers** waren de hele periode verspreid over het eiland te zien, met een maximum van 10 op de Schorren en zelfs 11 in de Slufter.

In het Dutch Birding weekend werd een **Koereiger** (als beste soort van het weekend) opgemerkt in polder Het Noorden. Verrassend was het bezoekje van een zeer late volwassen **Zwarte Ooievaar** op 8 november in De Muy.

Zwarte Ooievaar

(Foto Klaas de Jong)

Op 6 oktober werd een **Dwerggans** in de Slufter gezien, maar het moest toch eerst november worden voor de grotere aantallen van bijvoorbeeld de **Rotgans** op gang kwamen. Eén **Witbuikrotgans** zat op 16 november in Ottersaat en van half tot eind november werden er maximaal twee in Zeeburg geteld. Daar was vanaf 12 november ook een **Zwarte Rotgans** aanwezig. Mogelijk ditzelfde exemplaar werd vanaf begin december op diverse plekken langs de oostkust gemeld.

Op 20 oktober werden de eerste twee **Wilde Zwanen** in Waalenburg gefotografeerd. Later zijn er ook twee gezien aan de Spangerweg. Afgezien van het overzomerende beest op De Bol, kwam de eerste groep **Kleine Zwanen** op 1 november over de zuidpunt gevlogen. In de loop van de periode nam het aantal groepen en de groeps grootte gestaag toe, met zelfs een groep van 150 exemplaren net ten noorden van De Cocksdorp begin december.

Op 9 oktober verscheen een **Amerikaanse Wintertaling** in het Ottersaat. Toen die na enkele dagen Dijkmanshuizen ontdekte, is hij daar tot begin december zo'n beetje dagelijks gemeld.

Op 16 oktober werd in de Prins Hendrikpolder de eerste **Ruigpootbuizerd** gemeld. Enkele exemplaren passeerden het eiland. Opvallend was een vrouwtje dat vanaf 9 november enkele weken rondhing op de noordpunt en zich mooi liet fotograferen.

Op 27, 28 en 29 november was er rond De Cocksdorp een **Rode Wouw** aanwezig.

Ruigpootbuizerd

(Foto René Pop)

Van de op Texel zo goed als uitgestorven **Patrijs** werden op 17 oktober 5 exemplaren gezien bij Heidehof.

Tijdens de waarneming van een **Bladkoning** aan de Vuurtorenweg vloog daar op 12 oktober ook een roepende **Morinelplevier** over. Een **Rosse Franjepoot** liet zich op 22 november goed bekijken vanuit de schuilhut bij Dijkmanshuizen en een ander exemplaar was eind november een paar dagen te bewonderen in het natte deel van de Slufter aan de Krimweg.

Een **Kleine Burgemeester** vloog op 22 november over het strand bij Westerslag en een adulte **Vorkstaartmeeuw** was op 15 oktober bijzonder genoeg aanwezig op een akker aan de Schilderweg, vlak buiten Den Burg. Waarschijnlijk dezelfde vogel vloog op 21 oktober achter de veerboot. Ook vlogen er enige **Vorkstaartmeeuwen** langs tijdens zeetrektellingen, vooral half oktober met een late uitschieter op 16 november. Op 10 oktober vloog een absurd late **Lachstern** over de branding langs De Koog. Een dag later werd er een achter de veerboot gezien.

Het lijkt wel of de alkachtigen dit jaar met een wijde boog om Texel heen zijn gevlogen. Een minimaal aantal **Zeekoeten** en **Alken** werd gemeld tijdens de zeetrek, met natuurlijk een piek in het Dutch Birding weekend en ook tijdens de pelagische tocht op 18 oktober werd er wel het één en ander gezien, met als hoogtepunt een **Papegaaiduiker** maar over het geheel gezien, valt de score erg tegen.

Hoogtepunt voor 2008 is zonder twijfel de nog steeds aanwezige **Sneeuwuil**. Een jong vrouwtje werd half november ontdekt nabij Oosterend, maar verblijft na wat omzwervingen sinds 17 november op Zeeburg, waar ze mooi te bekijken is vanaf de onderhoudsweg van het Rotganzenreservaat. Honderden mensen uit de wijde omgeving zijn al komen kijken. De meesten houden zich gelukkig aan de toegangsregels van het gebied. Voor Texel ook zeker een bijzondere waarneming is de **Bosuil** die op 25 november bij het Molenbos in De Cocksdorp werd gezien.

Op 25 oktober werd nog een late **Roodkeelpieper** gezien bij de Robbenjager. De eerste **Grote Pieper** vloog op 11 oktober over de Hors, maar op 17 en 18 oktober waren maximaal drie exemplaren aanwezig op de dijk achter Klein Zeeburg. Deze konden door veel mensen goed bekeken worden. Op 25 oktober werd nog een exemplaar eerst bij de vuurtoren en later op de dijk achter de Robbenjager gezien.

Op 28 oktober vloog de eerste **Pestvogel** van dit jaar over het NIOZ. In de eerste dagen van november werden diverse groepjes gemeld uit Oosterend (max. 20), Den Burg (max. 26), Oudeschild (max. 7), 't Horntje (max. 16) en De

Cocksdorp (max. 3). Op 3 december werd in De Cocksdorp de laatste gefotografeerd.

Een **Bonte Tapuit** werd op 13 oktober ontdekt op de steenhopen bij het Jan Ayeslag. Deze vogel liet zich mooi bekijken en fotograferen en bleef tot de 16^e.

Gedurende de gehele maand oktober zijn verspreid over het eiland **Bladkoningen** waargenomen, de laatste op 24 oktober langs de Krimweg.

In de buurt van de plaats waar de **Buidelmees** eerder dit jaar heeft gebroed is deze (of een andere?) vogel opnieuw waargenomen op 8 en 11 oktober.

Op 8 oktober werd bij de Geul een jonge **Grauwe Klauwier** opgemerkt die daar tot en met de 10e verbleef. Op 25 oktober werd tot nog toe de enige **Klapekster** van dit jaar aangetroffen op de voormalige vuilstort.

Roze Spreeuw

(Foto René Pop)

In De Cocksdorp werd op 6 oktober een jonge **Roze Spreeuw** gevonden die de rest van de maand is blijven rondhangen, vaak in de achtertuin van De Verrekieker, waar veel vetbollen en ander voedsel aanwezig was.

Op 29 oktober is deze vogel voor het laatst gezien. Op 18 oktober was een tweede exemplaar in de Tuintjes aanwezig.

Appelvink

(Foto René Pop)

Eind oktober en begin november vlogen diverse **Appelvinken** over de noordpunt van het eiland en op 25 oktober werd er een geringd in de Korverskooi. Daar was ook nog een exemplaar aanwezig. De laatste waarneming was op 7 november toen een exemplaar landde naast de basisschool in De Cocksdorp.

Tenslotte een belangrijk hoogtepunt waarmee de toon voor deze rijke herfst reeds op 4 oktober werd gezet: een **Bosgors** bij de Robbenjager. Deze zeldzame vogel, waarvan de soortgenoten meestal langsvliegen of heel kort blijven, bleef tot en met 8 oktober en kon goed worden bekeken, foeragerend, vliegend en ook liet hij zijn uiterst korte roep vaak duidelijk horen.

Uiterste inzenddatum van uw kopij voor de eerstvolgende Skor:

1 februari 2009

1 april 2009

1 juni 2009

1 oktober 2009

1 december 2009

Inhoudsopgave

- Van de redactie	blz. 181
- Van het bestuur	blz. 182
- Agenda	blz. 183
- Oproep nestkastcoördinator	blz. 184
- Excursie zuidkant Texel	blz. 185
- Huiszwaluwen en Gierzwaluwen in 2008	blz. 186
- Strandbroeders op Texel in 2008	blz. 188
- Wad- en watervogellingen: de Wulp	blz. 191
- Uitzonderlijk: Visdiefjes op stelten	blz. 198
- Uitzonderlijk: meeuwen vangen bot	blz. 199
- Uitzonderlijk: Zandgravende Steenlopers	blz. 200
- De Sneeuwuil van Texel	blz. 201
- Vers van de Pers	blz. 204
- Avifauna en landschap	blz. 206
- World Bird Watch 2008	blz. 209
- Zeetrektelpost	blz. 210
- Rectificatie	blz. 211
- Boekbespreking	blz. 212
- IJsvogels	blz. 215
- Waarnemingen	blz. 216

